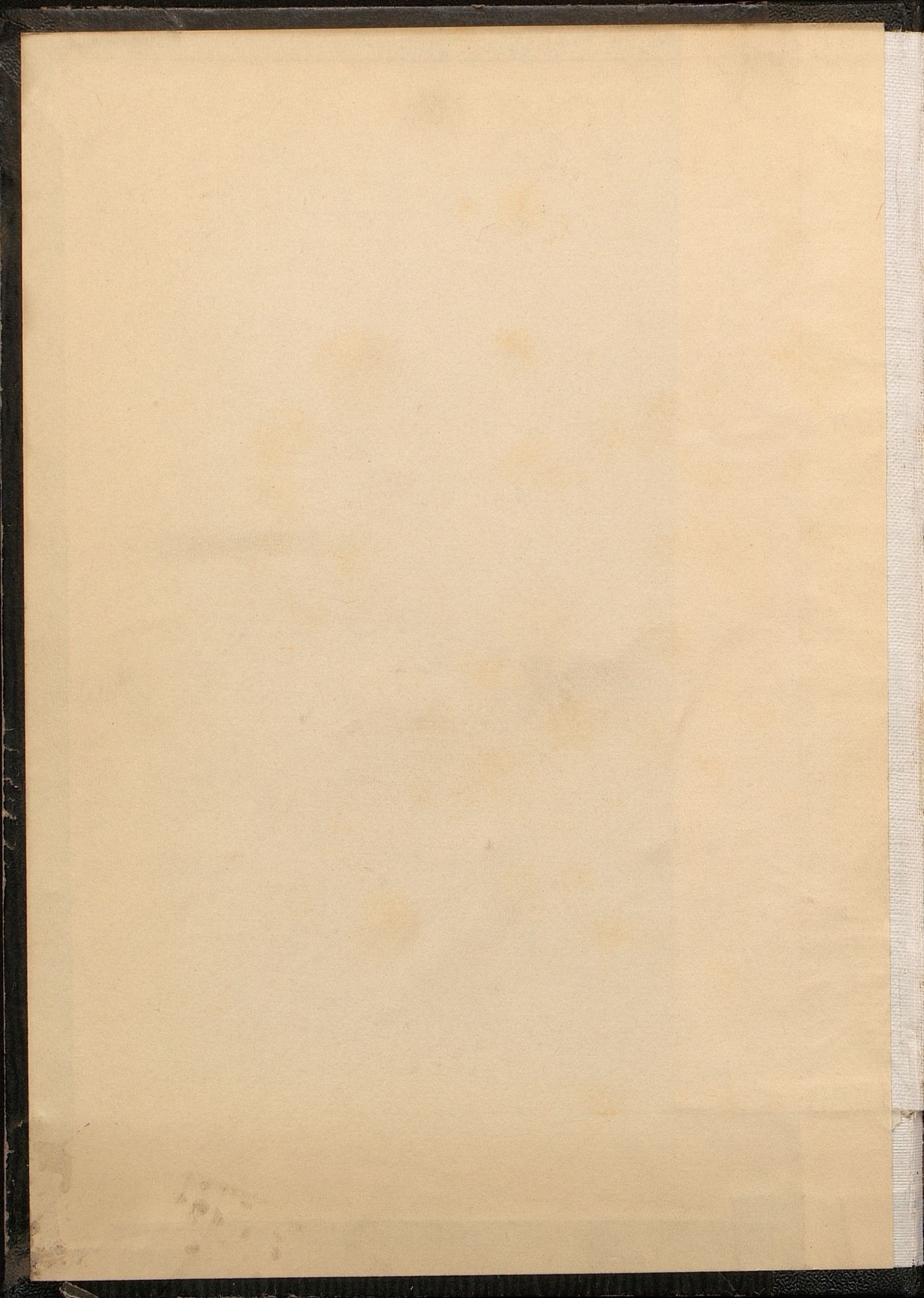

berg
2
08

63. 72. 27.
4 2, 4

DEO BENE JUVANTE,
De

CICERONIS PHILOSOPHIA MORALI

IN ALMA STUDIORUM UNIVERSITATE
VVITTENBERGENSI

PRÆSIDE

JOANNE CHRISTOPHORO

Sugmann /

RESPONDEBIT

GEORGIUS EMERANUS KÜHLEWEIN,
MAGDEBURG : SAX.

IN AUDITORIO MAIORI

D. XIII. M. SEPTEMBRIS.

WITTENBERGÆ,

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

ANNO M. DC. LXXVI.

1676

BRASSE

Wittenberg
M. DC. LXXVI

Ad
Praclarum, Doctissimumq; Juvenem,
DN. GEORGIUM EMERANUM
KÜHLEWEIN,

SS. Theol. Cultorem strenuum, atq; Philosoph.
Candidatum dignissimum,

Cum

De Ciceronis Philosophia Morali

publicè disputaret.

Magni semper aestimaui Tuum ingenium, & illam a-
lacritatem, quâ alios longè superas. Quantum profe-
ceris in Theologia studio jam publicò specimine exhibuisti, &
illa suavitas ac promptitudo dicendi, quâ ex suggestu sacro
per diversas vias concionando summum omnium favorè,
atq; benevolentiam consecutus es, satis declarat, quid Pa-
tria, & inclyta Familia, quid boni omnes de Te sperare de-
beant. Sed rectè facis, quòd Theologiae studio adjungis ac-
curatam Philosophiae cognitionem, atq; Tuo exemplò eorū
præpostera consilia strenuè coarguis, qui dum ad sacra ady-
ta veniunt, magno superciliò rejiciunt sapientiam huma-
nam. Id quod prorsus mihi videtur tale, ac si quis famam
& gloriam comparare velit, qui virtutem & morum ho-
nestatem contemptui habeat. Tu verò feliciter perge, Theo-
logiam cum Philosophia misce, atq; illos aliquando expecta-
to honores, qui nomine, ingenio Tuò digni sunt. Hoc
ipsum ex animo precor

Scribebam Wittenbergæ IX. Septemb.
M DC LXXVI.

PRÆSES.

B. C. D.

PRÆFAMEN.

Dilosophiam Latinis literis primus illustravit CICERO, ab eo comprehensum, quicquid antiquitas omnis continet, & suo nomine recti, qui alias eminere possent. Fuit illa felicitas Reip. Romanæ, ut haberet virum foris gubernantem, salutem civium moderantem; domi meditantem, & scriptis immortalitatem consequentem. Quis enim divinum illud ingenium non admiratur, & lectione tot præceptorum, tot arcanorum non capitur? Respice ordinem, respice elegantiam scribendi, quò hæc omnia pertractata sunt, & nihil laudabilius, præstantiusque reperies. Dum verò Philosophiæ mentionem facimus, non aliam, quàm practicam, intellectam volumus. Fuit illa consuetudo ab omni antiquitate recepta, ut Philosophia suo nomine inferret eam scientiam, quæ de nostrâ informandâ vitâ, de rectitudine, atque honestate ageret. Quòd si praxis tantò anteferenda est speculationi; illa pars, quæ humanam naturam propius attingit, atque omne officiorum genus edocet, ut inde summa oriatur beatitudo, in primis æstimari debet. Non inconueniens igitur nostrum erit propositum, si in summa exhibemus CICERONIS de Philosophia Morali sententiam. Tu Deus benignè gratiâ tuâ nobis adesse velis.

A 2

§. I. Li-

§. 1.

Tusc. Quest.
l. 4. c. 4.

Offic. l. 2. c. 17.

Tusc. Quest.
l. 1. c. 17.

Offic. l. 1. c. 5.

Orator. l. 1.
c. 15.

Liberum se profitetur Philosophum Cicero, nullique certæ
lectæ addictum. Defendat quidem, quod quisq; sentit: sunt e-
nim iudicia libera: nos institutum tenebimus; nullisq; unius discipli-
nae legibus adstricti, quibus in Philosophia necessario pareamus, quid
sit in quaque re maximè probabile. Ad libertatem illam proban-
dam facit illud, quò se Panætium secutum esse, non interpretatum
dicit. Qui enim rectè philosophari vult, non auctoritate niti
debet, sed rationibus, suumque adhibere iudicium, ut, quæ ve-
ra, quæ falsa ab aliis dicta sint, cognoscat. Sanè illud Pythago-
reorum ἀυτὸς ἔφα ex omnibus sapientiæ officinis à quolibet ve-
ritatis cultore exterminandum, profligandumq; est. Quare non
audiendus Ausidius, ita Ciceronem alloquens: *Εὐχάρη μοι ἠερκευ
μάλω κὺμ Πλάτωνε, κὺμ ἄλλοις, κὺμ ἄλλοις, κὺμ ἄλλοις, κὺμ ἄλλοις
ἀδμιρῶ, κὺμ ἄλλοις, κὺμ ἄλλοις, κὺμ ἄλλοις, κὺμ ἄλλοις, κὺμ ἄλλοις*
malò cum Platone, quem, quantifacias, scio, & quem ex tuo ore
admiror, quàm cum istis vera sentire. Habet ille adhuc hodie se-
ctatores suos, qui nescio quò affectu, quâ dulcedine animi alle-
cti, à præceptoris falsis sententiis non recedunt, cogitationibus
vim inferunt, eaq; propugnant, quæ aliter esse, evidentibus argu-
mentis demonstrari possunt. Et verò, si aliter sentiunt, aliter
loquuntur, in majori sunt vitio, quòd destinatò animò & confi-
liò falsa pro veris jactant. Sed dicamus, quod res est, nimis
inhæret Stoicis Cicero, quod & ipse fateri cogitur, dum solam
Stoicorum auctoritatem sufficere putat. *Hæc formula Stoicorum
rationi* (loquitur de honestò, quò honestum utile esse dicit, nec
quidquam utile, quod non honestum) *disciplinaque maximè con-
sentaneæ, quam quidem propterea sequimur.* Imò scripta omnia
satis probant nostrum assertum.

§. 2. Tres facit Philosophiæ partes. *Philosophia in tres
partes est distributa, in naturæ obscuritatem, in differendi subtilita-
tem, in vitam atque mores.* Per naturæ obscuritatem intelligit
doctrinam Physicam, & sub eâ omnem Philosophiam Speculati-
vam: per differendi subtilitatem Logicam, quæ acutè differere,
discernere, dijudicare docet; per vitam atque mores indigitat to-
tam Philosophiam practicam, & in primis Ethicam, quæ nostram
vitam rectè informat, nostros mores, ne extra honestatis limites
evagentur. Quàm benè autem ad Philosophiam referatur Lo-
gica

gica, aliò locò disputatur: est enim illa disciplina notionalis, modum ostendens circa res versandi, non realis, res ipsas tractans atq; explicans. Neq; Logica est habitus principalis, sed instrumentalis, subserviens superioribus disciplinis, hancq; ob unicam causam addiscitur.

§ 3. Virtutes quatuor statuit, prudentiam, justitiam, fortitudinem, temperantiam. *Omne quod honestum est, id quatuor partium oritur ex aliqua: aut enim in perspicientia veri, solertiq; versatur; aut in hominum societate tuenda, tribuendo suum cuiq;, & rerum contractarum fide; aut in animi excelsi atq; invicti magnitudine, ac robore; aut in omnium, quæ fiunt, quæq; dicuntur, ordine & modò, in quo inest modestia, & temperantia.* Et vicissim: *Omnis honestas manat à partibus quatuor, quarum una sit cognitionis, altera communitatis, tertia magnanimitatis, quarta moderationis.* Quæ verba à prioribus lucem accipiunt, ut per cognitionem intelligatur prudentia, per communitatis partem justitia, per magnanimitatem fortitudo, & per moderationem temperantia. Hæ quatuor virtutes jam inde à tempore *D. Ambrosii & Hieronymi* cardinales dici solitæ sunt, quòd his virtutibus veluti cardinibus reliquæ omnes fulciantur.

Offic. l. 1. c. 5.

Offic. l. 1. c. 43.

§ 4. In sola honestate bonum collocat. *Solum id, quod honestum sit, bonum iudices; & omni animi perturbatione liber sis; Nam & ea, quæ eximia pleriq;, & præclara videntur, parva ducere; eaq; ratione stabili, firmaq; contemnere, fortis animi, magniq; ducendum est; & ea, quæ videntur acerba, quæ multa & varia in hominum vita, fortunaq; versantur, ita ferre, ut nihil à statu naturæ discedas, nihil à dignitate sapientis, robusti animi est, magnaq; constantia.* Ubi & illud de statu naturæ Stoicè dicitur, quod aliàs non unâ loquendi formulâ exprimitur: secundum naturam vivere, convenienter, congruenter naturæ vivere, naturam sequi, sibi constare, se Deo tradere, Deum sequi. Neq; minus illud, quod de dignitate sapientis effertur ad Stoicorum Scholam revocandum est, de quo postea. Dum verò solum honestum bonum esse statuitur, porro alloquitur *Filius Cicero: Ego à te postulo, mi Cicero, ut mihi concedas, si potes, nihil præter id, quod honestum sit, esse propter se expetendum.* Manavit hæc de honesto sententia à

Offic. l. 1. c. 20.

Offic. l. 3. c. 7.

A 3

Socrate

Offic. l. 3. c. 3.

Leg. l. 1. c. 12.

Ep. 118.

Ep. 92.

Fin. l. 2. c. 6.

Socrate ad Stoicos, quod Cicero his verbis notum facit: *Accepimus Socratem solitum execrari eos, qui primum hæc, naturâ coherentia, opinione distraxissent. Cui quidem ita sunt Stoici assensi, ut etiam quicquid honestum esset, id utile esse censerent, nec utile quidquam, quod non honestum. Et vicissim rectè Socrates execrari eum solebat, qui primus utilitatem à natura sejunxisset. Verum enim verò sanitatem nemo utilem esse negabit, quæ tamen honestorum bonorum censu non venit. Sic medicamentum utile est, & ad conservandam, & restituendam sanitatem, honestatem tamen in se non continet. Quæ verò impulerit ratio, ut ita sentiretur, docet Stoicorum coryphæus Seneca: *Nil bonum nobis videtur, quò quis & malè uti possit. Nec nisi cum honestè administrata sunt, bona esse incipiunt. Cur igitur tantas opes, tantas divitias habuit Seneca, si illæ nullam utilitatem præstant? Respondet ipse pro se: Non quia bona sunt, sed quia secundum naturam sunt, & quia bonò judiciò sumuntur. Quod erit, in illis tunc bonum? hoc unum, bene eligi. Non adhibebant distinctionem Stoici inter bonitatem moralem & naturalem: illa soli homini, dum animæ rationalis capax est, competit: hæc & aliis rebus competit; quæ verò omni moralitate non destituuntur. Omnis enim actio præsupponit objectum, in quo versetur; quare homo quando aliquid agit, habeat materiam necesse est, quam tractet: ita cibus, potus, divitiæ, sunt singularum virtutum objecta. Neque tunc sub alia notione hæc talia veniunt, quam prout praxi substernuntur. Hoc unicè curat recta ratio, ut actiones nostras ita perficiat, ne vel excedendo, vel deficiendo, honestatis limites egrediamur. Longè aliter Aristoteles sentit, qui in honestis actionibus quidem summum bonum collocat, sed plura etiam ad ejus complementum subsidia requirit, ut vel sint instrumenta, vel ornamenta. Concipe divitias, instrumentum habebis ad exercendam liberalitatem: siste tibi longævam vitam, habebis ornamentum summi boni. Hinc Cicero ait: *Aristoteles virtutis usum cum vitæ perfectæ prosperitate conjunxit. Sed quod non omittendum, Cicero aut non constat sibi, aut quod verisimilius videtur, in dicta illâ cum Catone disputatione eloquentiam & ingenium ostentat: Age (inquiens) nunc isti (Stoici) doceant,***

doceant, vel tu potius (quis enim ista melius?) quonam modo ab iisdem principis profecti, efficiatis, ut honestè vivere (id est enim vel ex virtute, vel natura congruenter vivere) summum bonum sit, & quonam modo, aut quò loco corpus subito deserueritis, omniaq; ea, quæ cum secundum naturam sint, absint à nostra potestate: ipsum deniq; officium, quare igitur, quomodo hæc tanta commendationes à natura profectæ subito à sapientia relictae sint. Quod si non hominis summum bonum quereremus, sed cuiusdam animantis: is autem esset nihil, nisi animus. (Licet enim fingere aliquid ejusmodi, quò verum facilius reperiamus) tamen illi animo non esset hic vester finis. desideraret enim valetudinem, vacuitatem doloris, appeteret etiam conservationem sui. Sed uti diximus, hæc vel ingenii ostentatione, vel lusu prolata sunt.

§. 5. Laudat sapientem, qui rectius magister populi, (is enim est dictator) quàm Sulla, qui trium pestiferorum vitiorum, luxuria, avaritia, crudelitatis magister fuit: rectius dives, quàm Crassus, qui, nisi egisset, nunquam Euphratem nullà belli causà transire voluisset. Rectè ejus omnia dicuntur, qui scit uti solus omnibus. Rectè etiam pulcher appellabitur; animi enim lineamenta sunt pulchriora, quàm corporis: rectè solus liber, nec dominationi cuiusquam parens, neq; obediens cupiditati; rectè invictus, cuius etiamsi corpus constringatur, animo tamen vincula injici nulla possint. Scilicet ex Stoicorum sententia sapiens, prudens, ex morum præceptis omni virtute exornatus vir, instar regis est, nemini subjectus, à publicis negotiis abstinens, pro sua voluntate vivens: quod si verò tali sapienti libertas denegari videtur, corporis, non animi imperium cessabit.

§. 6. Seipsum interimere non in vitio ponit, in primis si vitæ constantia accedit, qualem constantiam deprædicat in M. Catone mortem sibi accersente. Sed jus divinum, atque jus naturæ aliud probant. Deus enim dixit; non occide, & natura dicitur: teipsum conserva. Hinc magistratus civilis vitam nulli adimere potest, nisi propter delictum, ut ajunt, capitale. Neque facienda mala, ut inde eveniant bona. Malè igitur egere hóc seculò nostrò virgines Magdeburgicæ, in Albim prosiliennes, ne in hostium venirent potestatem, decusq; virginitatis amitterent.

Offic. l. i. c. 31.

terent. De melancholicis autem, qui seipso interimunt, aliter sentiendum, neque enim damnandi sunt illi, neque honestâ sepulturâ privandi, in primis, si bene antea vixerint.

*Epist. famil.
l. 6. ep. 4.*

*Orat. pro Mi-
lon. c. 23.*

*Orat. pro
Rosce. c. 24.*

*Tusc. Quest.
l. 4. c. 6.*

Ep. 116.

§. 7. Cum Stoicorum principiis conveniens est, quando dicit: *Conscientiam rectæ voluntatis, maximam consolationem esse rerum incommodarum; nec esse ullum magnum malum præter culpam.* Cum quo consentit illud: *Magna vis est conscientie, & magna in utramq; partem: ut neq; timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccarint.* Conscientia bona semper tranquillum animum facit; mala turbidum: delectari atq; gaudere hominem honestis actionibus & laudabili proposito videmus, agitari contra & perterreri suò quemque scelere, suis malis cogitationibus: *Sua quemq; fraus, & suus terror maximè vexat, suum quemq; scelus agitat, amentiaq; afficit: sua mala cogitationes, conscientiaq; animi terrent, hæ sunt impiis assidua, domesticaq; furia.* Loquitur hæc talia ethnicis, quæ Christiani ore nullatenus indigna sunt.

§. 8. In doctrina de affectibus paria cum Stoicis facit, *Utamur*, inquit, *in his perturbationibus describendis, Stoicorum definitionibus, & partitionibus: qui mihi videntur versari acutissimè.* Sed quomodo acutè versari possunt in describendis definiendisq; affectibus, dum illis mediocritatem denegant. Hinc Stoicorum princeps *Seneca: Utrum satius sit, modicos habere affectus, an nullos, sæpe quaesitum est. Nostri illos expellunt.* Affectus quidem sæpe renuunt moderari: dum enim recta ratio persuadendo ad honesta invitatur, imperium istud civile excutere nituntur affectus. Dum etiam sibi proponunt aliquod jucundum, ab eodem sese non patiuntur abduci; hinc & abludivit ab honestate. Sed licet anima sensitiva rapiatur affectus; nihilominus tamen rectæ rationis iudicio temperari possunt. Hic enim attenditur primò pugna, quæ est inter rationem & affectum: ratio honestò atq; pulchrò; affectus inhonestò atq; turpi capitur. Deinde occurrit victoria, palmam tenet practicus intellectus. Denique datur obsequium, affectus practici intellectus iudicio sese submittit. Et nonne in Deum iniqui sunt Stoici, qui motus atq; stimulos animo humano à natura impressos tollunt?
Certè

Certè ipse DEUS uti peccatis nostris irasci: ita quoque gaudere conversione hominum ad salutem dicitur. Quare hîc loci non intelliguntur illi affectus, qui nullum medium admittunt, ipsoq; nomine pravitatem involvunt. Porro, quomodò in partiendis affectibus acutè versari possunt Stoici, dum ejusmodi subtilitates sectantur, tot divisiones apprehendunt, quæ omnem doctrinam confundunt. Testis est ipse Cicero: *Hoc inquit locò nimium opera consumitur à Stoicis, maxime à Chrysippo, dum morbis corporum comparatur morborum animi similitudo.* Neque verò Cicero nimium omisit studium in dividendis subdividendisq; affectibus, prout lectori patebit ex libris ad hanc Philosophiam spectantibus.

Tusc. Quest.
l. 4. 10.

S. 9. Cum Stoicis peccatis æqualitatem inesse statuit. *Falli, Offic. l. 1. c. 27.*
errare, labi, decipi, tam dedecet, quàm delirare & mente captum esse. Sed satis manifestum est, majus dedecus esse insaniam, quàm qualemcunque errorem. Sic quando dicit: *Qui non defendit, nec obsistit, si potest, injuriæ, tam est in vitio, quàm si parentes, aut amicos, aut patriam deserat,* paritatem peccatorum iterum probare nititur. Neque tamen ad eadem omnibus officia præstanda obligati sumus; non igitur æquales erunt injuriæ; civi magis obligatus es, quàm peregrino; majorem injuriam facis, si parentes, quàm amicum deseras, & dum patria omnes caritates, omnes necessitudines complectitur, in maximò erit vitio, qui contra illius salutem agit. In hac verò sententia dubius est Cicero: *Offic. l. 1. c. 39.*
Quæ multum ab humanitate discrepant, ut, si quis in foro cantet, aut si quæ est alia magna perversitas, facile apparent, nec magnoperè admonitionem, & præcepta desiderant; quæ autem parva videntur esse delicta, neque à multis intelligi possunt, ab his est diligentius declinandum. Verba satis apertè discrimen constituunt inter magna atque parva delicta seu peccata; illa à quovis intelligi, hæc non nisi à prudente dijudicari posse. Cæterum de honestis moribus loquitur Cicero, qui neminem in foro cantare putat. Hodie in Academiis, omnis probitatis, omnis honestatis officinis, ex vitio seculi perversos vides, qui cantus, boatibus atque mugitibus haud absimiles emittunt. Ad imparitatem & inæqualitatem peccatorum probandam facit illud: *Si is, qui non defendit injuriam, Offic. l. 3. c. 18.*
B neque

neque propulsa à suis, cum potest, injustè facit, qualis habendus est is, qui non modò non repellit, sed etiam adjuvat injuriam. Progreditur, uti in scholis loquimur, à minori ad majus: injuriam non arcerè, ubi poteras & debebas, minus est flagitium, quàm injuriam ab aliis illatam fulcire, & suâ operâ adjuvare.

*Tusc. Quest. I.
cap. 49.*

§. 10. De morte nostra, & de providentia divina prorsus præclara habet Cicero. *Si quid tale acciderit, ut à DEO denunciatum videatur, ut exeamus è vita, lati, & agentes gratias pareamus, emittiq; nos è custodia, & levari vinculis arbitremur, ut aut in æternam & planè in nostram domum remigremus, aut omni sensu molestiq; careamus: sin autem nihil denunciabitur, eò tamen simus animò, ut horribilem illum diem aliis, nobis faustum putemus, nilq; in malis ducamus, quod sit vel à Diis immortalibus, vel à natura parente omnium constitutum.* Senecæ scripta, & in primis ejus epistolas, si quis evolverit, plura in hunc sensum dicta reperiet: quæ verò à mente Christiani aliena non sunt; Si eus aliquem evocaverit obitu ex his miseriarum turbis, cur non spontè ad cœlestia ad æterna gaudia veniret: non ibi premitur vitiosis corporis affectibus, sed in DEO, ubi suum receptaculum habet, ab omni labe purus suum gaudium quærit. Hunc diem, quò relinquendus mundus, impiis, vitam suam omni turpitudine atque flagitio contaminantibus, mœrorem & tristitiam afferre novit; sibi ex morum rectitudine, honestate, & virtute viventi, tanquam pio, immensum expectandum esse gaudium atque lætitiã. Certus etiam est, quæ sibi Deò, & naturâ jubente, eveniant, non in malorum, sed bonorum numerò reponenda esse. Sive igitur mors certis signis antè denunciata sit, sive obrepat, ultimumq; vitæ halitum inopinatò auferat, ingrata esse nullò modò potest.

l. I. cap. 4.

§. 11. Sed non præter rem erit, seorsum singulos Ciceronis libros evolvere, nostrumq; ferre judicium. Quinque illi libri de *Finibus Bonorum & Malorum* agunt de ultimo fine, ad quem referenda omnia. Cicero mentem suam accuratò & copiosò sermone explicat: *Quid est enim in vita tantoperè quærendum, quàm cum omnia in Philosophia, tum id, quod his libris quæritur, quid sit finis, quid extremum, quid ultimum, quò sint omnia benè vivendi, recteq; faciendi consilia referenda? quid sequatur natura, ut summum*

num ex rebus expetendis? quid fugiat, ut extremum malorum? Vicissim: *Quærimus, quid sit extremum, quid ultimum bonorum, quod omnium Philosophorum sententiâ tale debet esse, ut ad id omnia referri oporteat: ipsum autem nusquam.* Summum enim bonum non acquiescit in fine intermedio, sed ultimo, ad quem referuntur omnia, ipse verò ad nullum aliud refertur. Ille finis necessariò datur. Homo enim quando agit, non frustra operatur, sed aliquem sibi præfixum habet scopum. Ne autem in infinitum vergant ipsius actiones, aliquando invenit, quò desiderium satiatur, prout *Aristoteles* docet.

Ethic. l. 1. c. 2

§. 12. Librò primò *Torquatus* pro *Epicuro* perpetuâ oratione disputans introducit. Et sanè gravem fuisse Philosophum *Epicurum* evincunt tot severissimæ sententiæ, quibus *Seneca* epistolæ refertæ sunt. Quin imò de innocentia *Epicuri* clarum est *Seneca* testimonium: *Sancta Epicurum & recta præcipere, & si propius accesseris tristia.* Præclarissimis quoque Philosophis, *Platoni*, *Zenoni* comparatur. Adeundus etiam *Diogenes Laërtius*, & ex recētioribus *Petrus Gassendus* eruditissimò & parùm vulgò cognitò librò, *Philosophiâ Epicuræ*. In tranquillitate enim animi & indolentiâ corporis summū bonū collocavit, nihil aliud sentiēs, quàm quod sentivere veteres sapiētes. Sed nonne sapiūs mentionē facit voluptatis? Hoc uti concedēdū: ita explicatio voluptatis illius audiēda est. Non commodiorē licet interpretē sistere, quam *Senecam* hunc in modum differentem: *Sapientiu remissa voluptates & modestæ, ac pæne langvide sunt, compressæq; & vix notabiles.* Et post pauca: *Voluptas illa ad parum & exile revocatur, & quam nos virtutilegem dicimus, eam Epicurus dicit voluptati.* *Torquatus* ex mente *Epicuri* hunc firmat sermonem: *Quæ est enim aut utilior, aut ad bene vivendum aprior partitio, quàm illa, quæ est usus Epicurus? qui unum genus posuit earum cupiditatum, quæ essent & naturales & necessariae, alterum, quæ naturales essent, nec tamen necessaria: tertium, quæ nec naturales, nec necessariae.* De voluptate itaque animi, non corporis loquitur *Epicurus*. Nihilominùs vix negare licet, ab *Epicuri* sectatoribus severissima præcepta in ludibrium versa, & vitia jam ex gula, jam venere orta, honestò voluptatis nomine tecta esse.

Beat. vit. c. 13.
Vitis Philosoph. l. 10.

Beat. vit. c. 12.

cap. 14.

cap. 7.

§. 13. Libro secundò sententiã Epicuri refutatur. Ut nobis videtur ex ingenii lusu rejicitur, & Cicero non seriò agit, sed doctã jucunditate in disputatione illã capitur: hinc non dissimulat Epicuri laudem: *Quis vestrum non edidicit Epicuri voluptas dõs, id est, quasi maximè ratas, quia gravissima sint ad beatè vivendum, breviter enuntiata sententia.*

§. 14. Libro tertio à Catone Stoicorum secta defenditur. Libro quartò Catonis argumenta partim examinantur; partim refutantur. Libro quintò Peripateticorum de summo bono sententiam proponit. Alii commodiùs differant, remq; pluribus exornent verbis, nobis festinandum est.

§. 15. Tusculanæ Quæstiones in quinque libros dispesci solent, quorum primus de contemnenda morte, secundus de tolerando dolore, tertius de ægritudine lenienda, quartus de reliquis animi perturbationibus agit; postremus denique virtutem sistit, & quomodo illa sufficiens sit ad summi boni possessionem.

§. 16. Libri tres de Legibus injuriã temporis manca prostant. Ostenditur in illis hominum mutua necessitudo, & quomodo optimè societas amicitia, quæ nihil aliud dicit, quàm alium eadem dilectione, quã seipsum prosequi, contineatur. Adduntur varia monita, quæ originem juris naturæ attingunt. In primis enim in juris naturæ indagatione sollicitus est, statimq; initiò libri primi jus civile ad jus naturæ restringit.

cap. 4.

§. 17. In secundo libro pergit in definiendo naturæ jure: *Hanc video sapientissimorum fuisse sententiam, legem neque hominum ingenii excogitatam, nec scitam aliquod esse popularum, sed æternam quiddam, quod universum mundum regeret, imperandi, prohibendiq; sapientia. Ita principem legem illam & ultimam, mentem esse dicebant, omnia ratione aut agentis, aut vetantis DEI: ex qua illa lex, quam Dii humano generi dederunt, rectè est laudata. Est enim ratio mensq; sapientis, ad jubendum & deterrendum idonea. Juris enim naturæ DEUS est auctor, qui nostris mentibus indidit notiones honestè vivendi, ut cognoscamus, quomodò erga DEUM vivamus, quomodò erga alios homines, quomodò erga nosmetipsos. Antequam peccaremus, omnium jurium solidam & expressam effigiem conspiciebamus: jam umbra & imagines*

gines apparent, easq; ipsas utinam sequeremur! Sed voluit Divinum Numen hanc legem, hoc naturæ jus decalogô sanctissimô de novo promulgare; ut eò certius, meliusq; constaret de colenda honestate atque fugienda turpitudine. Non enim decalogus à lege illa, seu jure naturæ, re ipsâ distinguitur, & ut in scholis loquimur, essentiâ: modus tantum discrimen constituit. Rigor summus est, quem requirit decalogus, à nemine observatu possibilis; imò licet homines actiones suas honestas in unum conferrent, tamen mensuram perfectionis, quæ requiritur, non adimplerent. Hinc patet, sub quo censu veniant opera gentilium: certè si ad rigorem juris naturæ revocantur, seu ad regulam æternæ legis examinantur, imperfecta sunt. Laudamus *Aristidis* justitiam, *Lucretiæ* castitatem, quod actûs ipsos concernit, inde verò actio moraliter bona nondum probatur. Ut jam non minùs Pontificii, quàm Syncretistæ redargui possint. Illi enim primos inordinatos motûs ab omni labe purgant, ac si à DEO in peccati reatum non imputarentur: Hi solis naturæ viribus bonum opus morale peragi posse, operosè, sed frustrâ probant.

§. 18. Tertius liber de magistratu civili agit, & inter alias memorabiles sententias hanc quoque recenset: *Non tantum mali est peccare Principes (quoniam est magnum hoc per se ipsum malum) quantum illud, quod per multi imitatores Principum existunt.* Seculi perpende mores, & non à veritate alienum dictum reperies. Si aliquis Princeps gulæ deditus est, atque in poculis suas quærit delicias, aulici se accommodant illius ingenio, inde dilatat sese vitium, & per omnem ditionem contagione dissipatur. Et verò Germanorum temperamentum ita comparatum, ut minutâ quadam cibi vel potûs portione famem delere, vel sitim extinguere nequeant. Hinc nulla causa est, quare Itali, Hispani, Galli accusent Germanos: illos enim gravius peccare, dum adhuc laudant istud vitium, cujus nomine libenter abstinemus, nemo non intelligit.

§. 19. Opus de Officiis admirabile prorsus est, atque inexhaustâ eruditione refertum, styli etiam venustâ mediocritate, valdè commendandum. Non graviorem testem sistere licet, quàm ipsum *Ciceronem*, quando filio hoc suppeditat monitum:

B 3

Quamo-

cap. 14.

- l. 1. c. 1. *Quamobrem magnoperè te hortor, mi Cicero, ut non solum orationes meas, sed hos etiam de Philosophia libros, qui jam se illis ferè equarunt, studiosè legas. Vis enim dicendi major est in illis: sed hoc quoque colendum est equabile, & temperatum orationis genus. Et vicissim: Habes à patre munus, Marce fili, meà quidem sententiã magnam. Semper etiam magni habita sunt officia. Alexander Severus Imperator cum curis publicis vacuus esset, illorum lectione mirum in modum captus est: Idem de Ludovico XII. Galliarum Rege habetur, prout ex scriptoribus notissimum est; nec aliter dicendum de Illustrissimis Dominis à Sriesen/ quos Heroës ac Mæcenates Divinum Numen Augustissimo Principi nostro, totiq; rei literariæ conservet, omniq; felicitate florere jubeat! Cæterum, attento lectori patebit, poni sæpè incongrua vocabula, sensum esse suspensum, res præter necessitatem repeti, quod non tam auctori, quàm librariis ex tot iterata scriptione vitio vertendum est. Et quod bene observandum, loquitur Cicero haud rarò ad communem morem, quod ipse fatetur: *alia est, inquit, illa, cum veritas ipsa limatur in disputatione subtilitas; alia cum ad opinionem communem omnis accommodatur oratio.* Laudat equidem scripta sua ac si non multum à Peripateticis *dissiderent*: sed multum distare, res ipsa loquitur, imò sine causa accusat Peripateticos: *Prohibenda maximè est ira in puniendo; nunquam enim iratus qui accedet ad pœnam, mediocritatem illam tenet, quæ est inter nimium & parum: quæ placet Peripateticis, & rectè placet, modo ne laudarent iracundiam, & dicerent utiliter à natura datam.* Ubi verò apud Peripateticos legitur, iracundiam in laude esse ponendam? Nonne *Aristoteles* iracundiam ubiq; vituperat? At ira est affectus naturalis, à DEO nobis impressus, quem qui criminatur, in ipsum DEUM impius est. Ponit cum Stoicis quatuor virtutes, tam confundens omnem rem, ut ex schola Peripateticorum nullatenus prodiisse videatur. Non agnoscit in rebus moralibus certitudinem, sed tantum probabilitatem: *Nos autem ut ceteri, qui alia certa, alia incerta esse dicunt, sic ab his dissentientes, alia probabilia, contra alia improbabilia esse dicimus.* *Aristoteles* contra in moralibus certitudinem amplectitur: dum verò recentiores nonnulli latiùs divagantur, demonstrationes in his talibus asserentes,*
- l. 3. in fine.
Lamprid. vit.
A. Sever.
Paulo Æmilio
Veronensi.
- l. 2. cap. 10.
- l. 1. cap. 1.
l. 1. cap. 25.
- l. 2. cap. 2.

rentes, cum illis facere non possumus. Commentationes omnes recensere superva caneam est. *Hier. Wolfii* opera valdè placet. Ad- didit ante paucos annos accuratam diligentiam *Samuel Rachelius*, in *Kiloniensi Academia Professor Clarissimus*, ex Peripateticæ do- ctrinæ principiis rem illustrans, & sedulò vestigiis *Grotii de Jure B. P.* insistens. Vellemus, ut in opere edendo de vera lectione, magis sollicitus fuisset, & seriem capitum annotasset, ut facilius lectori negotium exhiberet.

§. 20. Totum opus dispescitur in tres libros. Primus liber agit de honesto & inhonesto, ubi in observanda honestate, laudat illorum sententiam, *qui vetant quidquam agere, quod du- bites æquum sit, an iniquum.* Definiunt aliàs conscientiam du- biam, quâ intellectus hæret, utrum actio honesta, an inhonesta sit: cum quæ intellectus alius sit theoreticus, alius practicus, hinc etiam distinguitur inter dubitationem theoreticam, & practi- cam; illa de re universali ambigit, hæc de re singulari. Quan- quam, si verum dicendum, conscientia dubia improprie de hoc nomine participat. Ratio: conscientia judicat ferine aliquid an omitti debeat; at ubi omne iudicium exulat, neque in ullam partem datur assensus, ibi conscientia non inveniet locum. Ali- ter fieri solet in conscientia probabili & erronea: Illic datur assensus, licet cum formidine oppositi; hic intellectus assentire non refragatur, dum verum intellectus iudicium caligine ob- ductum est. Sicut autem divisio in conscientiam theoreticam & practicam satis bona est: ita absurditate non caret, quando sta- tuitur, iudicium theoreticum posse esse incertum, practicum cer- tum, vel probabile. Mutuus enim hic datur consensus, dum theoreticum iudicium remotum, practicum proximum actio- num humanarum est principium, ut unum alteri quasi subordi- netur. Dubitet *Antonius* in iudicio speculativo, an rem furto a- lienatam liceat emere, an non: in iudicio practico tunc non certus erit, an hanc vel illam rem furto alienatam liceat emere.

c. 9.

§. 21. See

6. 3.

§. 21. Secundus liber tractat utile & inutile. Ubi rerum utilium talem subministrat divisionem: *Quæ ad vitam hominum tuendam pertinent, partim sunt inanima, ut aurum, argentum, ut ea, quæ gignuntur è terra, ut alia ejusdem generis: partim animalia, quæ habent suos impetus & rerum appetitus.* De divisione illa judicet eruditus lector; certè si examinetur ex Peripateticæ disciplinæ principiis rejicienda omnino est.

§. 22. Tertius liber comparationem exhibet honestorum, item utilium. Unam actionem honestiorem esse aliâ, unamquæ rem superare utilitate aliam, evidentia vitæ civilis demonstrat.

l. 1. 6. 7.

§. 23. Adjungendus est *Ciceroni divus Ambrosius Episcopus Mediolanensis, Confessorq; sanctissimus*, qui totidem de eadem materia libros posteritati reliquit. Ipse instituti sui rationem his verbis exponit: *Si de officiis quidam Philosophiæ studentes scripserunt, ut Panætius & filius ejus apud Græcos, Tullius apud Latinos; non alienum duxi à nostro munere, ut & ipse scriberem. Et sicut Tullius ad erudiendum filium, ita ego quoq; ad vos informandos filios meos. Non enim minùs vos diligo, quos in Evangelio genui, quàm si conjugio suscepissem. Non enim vehementior est natura ad diligendum, quàm gratia. Plus certè diligere debemus, quos perpetuò nobiscum putamus futuros, quàm quos in hoc tantùm seculò. Illi degeneres nascuntur frequenter, qui dedecant patrem: vos autè elegimus, ut diligamus.* Edidit hunc librum præclarâ præfatione magni nominis *Vir Bæclerus*.

§. 24. *Dialogus de Senectute*, qui *Cato Major* inscribitur ad hanc Philosophiam pertinet, habet ejusmodi monita, quæ & senes & adolescentes concernunt.

§. 25. Neque omittendus *Dialogus de Amicitia*, quod vel ipse titulus probat. Amicitia enim ex morum honestate conciliatur, & concentum quasi virtutum omnium complectitur.

§. 26. Ul-

§. 26. Ultimò huc referuntur *Paradoxa*, in quibus mera Stoica reperiuntur; id quod præfatione ad *M. Brutum* ipse docet, ostendens, ab ipsis Stoicis ideò *ἄδοξα* appellari, quòd sine admirabilis, contraq; opinionem omnium, sibi verò & maximè, *Socratica* ea videri, & longè verissima.

§. 27. De reliquo nullum est dubium, periisse quosdam hanc Philosophiam concernentes libros. Allegantur libri sex de Rep. in quibus veterum more non de civitatis solùm regimine, sed etiam virtutibus moralibus multùm disputavit, quòd fragmenta probant. Somnium Scipionis, quòd continetur in ultimo libro integrum esse videtur. Ibi supra sortem & captum gentilis hominis ascendit, quandò prudentibus civitatum rectoribus certum in cœlo locum adscribit, ut beati ævo sempiterno fruantur; hancq; vitam mortalem esse atq; caducam, alteram immortalem atq; æternam. Sed quò jure *Marce Tulli* Stoicorum de *ἀθανασία* opinionem suprà approbasti, dum jam ais: *Piis omnibus retinendus est animus in custodia corporis: nec injussu ejus, à quo ille est vobis datus, ex hominum vita migrandum est? Qui secum solus rem considerat, meliùs sæpè dijudicat, quid sit agendum, vel omittendum in vita humana, quàm si alios sequitur, atq; præconceptâ opinione certæ sectæ adhæret.* Quamquam non mirum hominem gentilem jam in hanc, jam in illam delabi sententiam, dum tot utrobiqu; invenit propugnatores, assertores, doctores, ut si auctoritatem respiciat, semper incertus maneat. Ad justitiam colendam præclarus est locus qui vicissim aliquid altioris Philosophiæ lapit: *Sic Scipio, ut avus hic tuus, ut ego, qui te genui, justitiam cole, & pietatem: quæ cum sit magna in parentibus, & propinquis, tum in patria maxima est: ea vita viæ est in cœlum.* Sed longè alia est justitia, quæ ad cœlum atq; beatitudinis æternæ sedem ducit, quàm illa moralis, cujus beneficio vel maximè conservatur omnis hominum societas. Et te ipsum, *Cicero*, deceptum esse nimio dolore sentis, atq; jam antè certus fuisti *impios deprimi in tenebras atq; in cœno jacere,*

§. 28. Hortensius seu liber de Philosophia propriè huc spectat, mentionem, ejus ipse facit: *Philosophiæ vituperatoribus*

l. consol. quod fragment re-

petit Lact. l. 3.

c. 19.

Fin. l. 1. c. 1.

C

*l. 4. contra Pe-
lag.*

satis responsum est eò librò, quò à nobis Philosophia defensa, & collaudata est, cum esset accusata, & vituperata ab Hortensio. De qua verò Philosophia loquatur, satis indicant fragmenta, atque in primis locus meretur annotari, quem allegat Augustinus, ubi voluptas tanquam vitium pessimum vivis coloribus depingitur. An verò voluptates corporis expetendæ, quæ verè & graviter à Platone dictæ sunt illecebræ, atque escæ malorum? quæ enim est confectio validitudinis, quæ deformatio coloris, & corporis, quod turpe damnum, quod dedecus, quod non evocetur, atque eliciatur voluptate? cuius motus ut quisque est maximus, ita est inimicissimus Philosophiæ. Et quæ alia prolixò ordine in hanc sententiam elegantissima sequuntur verba.

Offic. l. 2. c. 9.

§. 29. Neque omittendi duo libri de Gloria, quod vel ex ipso nomine patet. Gloria enim est virtutum comes, atque studere solent homines morum honestati, & laudabiles suscipere actiones, ut inde bonam famam, & gloriæ decus sibi comparent. Cicero ipse lectorem ad hos libros ablegat: Nunc dicamus de gloria, quanquam ea quoque de re duo sunt nostri libri. Forsan etiam, quæ in libris illis de gloria prolixè disputavit, hinc in Officiis ad angustiam redigit, ut nihilominus summatim omnem doctrinam complexus sit.

*l. 3. contra
A. ad.*

§. 30. Liber de Virtutibus qui propriam quoque hinc loci inveniret sedem planè est deperditus. Si superstes foret, multum sine dubio faceret ad antiquitatem explicandam & eruendam, atque nescimus, Philosophia Moralis quantum inde decus haberet.

§. 31. Libros Academicos esse nominandos, non una ratio svadet, & locus qui longâ serie extat apud Augustinum idem evincit, quando Philosophi inter se comparantur, & laus Academicis defertur. Ut putamus totam Academicorum Philosophiam Moralem accuratè explicuit, dum & ipse multum favet Academicis.

§. 32. De libris quas Legum nomine inscripsit, non aliter judicandum, quam de libris Remp. concernentibus. Traditum esse in illis, quid honestum, quid turpesit, ut inde incolumitas civitatis conservetur, nemo dubitabit, qui veterum philosophandi morem

morem cognitum habet. Attamen simul concedendum erit, in his talibus conscribendis multum adjuventi præstitisse *Platonem*.

§. 33. Summum fuisse in *Cicerone* ingenium, & admirabili quodam ad Philosophiam studio concitatum, res ipsa probat. Non autem sine præceptore atq; doctore, uti hodie multi faciunt, studiis suis pessimè consulentes, ad Philosophiæ culturam accessit. In pueritia institutorē habuit *Phædrum*, qui illi ut Philosophus valdè probabatur. Postea principem Academiæ *Philonem*, nactus est; cum enim ille bello Mithridaticò Athenis profugisset, Romamq; venisset singularem invenit doctorem *Cicero*. Fuit quoq; cum Stoico *Diodoto*, quem nunquam à se dimisit, à quo cum in aliis rebus, tum studiosissimè in dialecticâ exercitus est. Magnam diligentiam in addiscenda Logica adhibendam esse, addiscerent illustri hòc exemplò, nonnulli supersticiosi, qui notitiæ moralis se cultores jactitant, & Logicam, uti indignam suis nominibus disciplinam planè rejiciunt. Quamquam Philosophus noster alium etiam sibi præfixum habuit scopum, nimirum ut inde eloquentiam suam augetet. Athenis summum doctorem habuit *Antiochum*, veteris Academiæ nobilissimum, & prudentissimum Philosophum. Ibi etiam *Phædrum* & *Zenonem* frequenter cum Attico audivit. Hic *Phædrus* à priore est distingvendus: neq; enim Romæ, sed Athenis docuit, neq; illum puer audivit *Cicero*, sed cum jam ad judicii maturitatem pervenisset. Rhodi audivit *Posidonium* Philosophum, illum ex Stoica secta prodiisse, sequentia probant, quando ait: *Nihil agis dolor: quamvis sis molestus, nunquam re esse confitebor malum.* Ex quo perspicuum, ni fallor, est, habere incitamentum Philosophiæ cultores, ut doctoribus se tradant, neq; propriò studio omnia investigare audeant. Imo, qui aliquando multum sapere, & reipsâ prudentes esse volunt, commodissimè faciunt, si omnis generis doctores audiant, atq; suò judiciò postea veritatem à falsitate secernant.

§. 34. Cum Philosophiæ studio eloquentiam conjunxit. Puer adolescentulus scripsit de arte oratoria, quod ipse testatur. *Diodoto*, & ejus artibus variis, atq; multis ita erat tamen deditus, ut ab exercitationibus oratoriis nullus dies vacuus esset.

l. 13. ep. 1.

Brut. c. 89.

Nat. Deor. l. 1.

c. 3.

Brut. c. 90. l. 9.

ep. 4. l. 13. ep.

16. Tuscul. l. 5.

c. 39.

Brut. c. 91.

Fin. l. 1. c. 5.

Tuscul. l. 2.

c. 25.

Orator. l. 1. c. 2.

Brut. c. 90.

Brut. c. 91.

Athenis apud *Demetrium Syrum*, veterem & non ignobilem dicendi magistrum studiosè exercebatur. Cùm totam peragrasset *Asiam*, innotuit summis Oratoribus *Menippo Stratonicensi*, *Dionysio Magneti*, *Æschylo Gnidio*, *Adramiteno Xenocli*. Rhodi ad *Molonem* haud vulgarem & Philosophum & Oratorem se applicuit. Equidem omnibus magna illa ingenii felicitas non contingit, ut tam excellentes & Oratores & Philosophi evadant: nihilominùs in quantum aliquis Philosophi nomen tueri vult, non omnimodò omnem eloquentiæ ornatum respuere debet. Atque præsertim hoc cogitabunt, qui actionibus operam dant, morumq; honestatem vel scriptò, vel ore explicant. Qui enim speculativus est, atq; contemplatione delectatur, faciliùs excusatur si non ubiq; elegantiam vocum sectatur. Modò absit superbiæ nomen, ac si peculiare haberes jus, peculiare privilegium rem obscuram obscuris atq; incognitis terminis proferendi.

Orator. pro
Planc. c. 21.

§. 35. Quomodò autem ex morum honestate se gessit *Cicero*? Respondet ipse pro se: *Primùm ut honore dignus essem, maximè semper laboravi; secundò ut existimarer: tertium mihi fuit illud, quod plerisq; primum est, ipse bonos.* Rectè agit, qui ex virtutum cultura quærit honorem, neq; aliunde sibi conciliare audet. Unicum enim honoris fundamentum virtus esse debet. Stude virtuti, omnibusq; in actionibus decus observa, & quasi ex consalutatione accipies honorem.

Orat. pro
Planc. c. 26.

§. 36. Ex virtutis nomine primùm quæstor est factus, illudq; officium honestè & decorè administravit: *Non vereor, ne quis audeat dicere, ullius in Sicilia quæsturam, aut gratiorem, aut clariorem fuisse. Verè me hercules hoc dicam: sic tum existimabam, nihil homines unquam aliud Roma, nisi de quæstura mea loqui. Frumenti in summa caritate maximum numerum miseram: negotiatoribus comis, mercatoribus justus, municipibus liberalis, sociis abstinens, omnibus eram visus in omni officio diligentissimus.* Enarrat bene virtutes, quæ observandæ à magistratu sunt. *Comitas, justitia, liberalitas, abstinentia, diligentia in munere obeundo recensentur: His additur cura, ne annonæ caritate premantur subditi. Ut larga frumenti copia suppetat & incolis, & militibus, valdè hætenus solliciti fuere Principes. Hinc non nisi speciali concessio*

cesso ex POTENTISSIMI ELECTORIS BRANDENBURGICI
regionibus exportatum est frumentum.

§. 37. Postea ad ædilitiam dignitatem promotus est: *Pro Offic. l. 2. c. 17.*
*amplitude honorum, quos cunctis suffragiis adepti sumus, nostrò
quidem annò, quod contigit eorum nemini, quos modò nominavi, sa-
nè exiguus sumtus adilitatis fuit. Non munere, sed virtute con-
secutus est amplissimum illum honorem. Hodiernum secu-
lum vitio haud caret, dum pecunia facilem ad honores facit ac-
cessum, & qui pecuniosus atq; liberalis est, in marsupio circum-
fert virtutem.*

§. 38. Ædilitatem excipit prætura: *In hoc spatio, & in iis Brut. c. 93.*
*post adilitatem annis, & prætor primus, & incredibili populari volun-
tate sum factus. Dicitur prætor primus, quoniam primò locò
factus est, ex octo illis, qui tum creabantur. Deprehendis ite-
rum virtutis splendorem,*

§. 39. Ultimus & summus honor est consulatus: *Me non Orat. 2.*
extrema tribus suffragiorum, sed primi illi vestri concursus: neq; sin- Agrav. c. 2.
*gula voces præconum, sed unâ voce universus populus Romanus con-
sulem declaravit. Consulatus ille administrabatur cum senatus
consiliò, cum libertate populi, adeoq; multùm differt à sche-
mate, quod ab Augusto adornatum est.*

§. 40. Bene Respublica administratur, cum Philosophi
præsunt, atq; aurea planè est vox, quam edidit *Plato*: Tum de-
mum beatas civitates fore, cum aut regnarent Philosophi, aut
Reges philosopharentur. Illa Philosophia sese non ad disse-
rendi subtilitatem, neq; ad investigationem occultarum in na-
tura rerum, sed ad virtutem sese refert, quam Rerumpublicarum
moderatores ex *Platonis* sententia colere, exercere, atq; pro-
pagare debent. Imperium Romanum ad tantam magnificen-
tiam atq; amplitudinem Heroibus illis, qui justitiam sortitudi-
nem, liberalitatem, & omnem deniq; virtutem coluere, pervenit,
ut ipsæ exteræ gentes superari à talibus viris, quam superare alias
gloriosius existimarent. Equidem *Camilli, Curii, Fabricii, Fabii,
Scipiones*, cæteri q; præstantes viri, quos Roma tulit, de Philoso-
phia nihil scripsere: attamen factis, non verbis, moribus, non
sermonibus philosophabantur. Tuq; ipse *Cicero* si stetisset

C 3

Respubli-

Offic. l. 2. c. 1.

Respublica, quò coeperat statu, tantum operæ, & temporis in describenda Philosophia non consumsisses, quod ipse fateris: *Ultimam Res publica in homines non tam commutandarum rerum, quam evertendarum cupidos incidisset. Primum enim, ut stante Rep. facere solebamus, in agendo plus, quam in scribendo operæ poneremus. Deinde ipsis scriptis non ea, quæ nunc, sed actiones nostras mandaremus.* Simul & illud inclarescit, honestatis, atq; utilitatis rationem in regenda civitate non esse divellendam: bonus enim vir, & utilis patriæ civis bene convenire possunt, imo debent. Roma per illud tempus, quò virtuti opera dabatur, optimè floruit, cum avaritia, injustitia, ambitio irreperent, ruebat, & de felicitatis statu magnò impetu deturbabatur.

*Orat. pro Sext.
c. 24.*

§. 41. Quos verò porro honores bene administratæ Reipublicæ tulit Cicero? Exilium. Vicissim ipse pro se loquatur. *Civis (intellige Ciceronem) erat expulsus, is, qui Rempublicam ex senatus auctoritate cum omnibus bonis defenderat, & expulsus non aliò aliqvo, sed eò ipsò crimine. Erat autem expulsus sine iudicio. Nefariè enim convenerant Piso, Gabiniusq; Consules, & Clodius tribunus plebis, belluæ veriùs, quam homines dicendi, omnibus modis laborabant, ut è medio tollerent Ciceronem, quod cum fieri sine multorum strage non posset, urbe cessit, neq; servis armatis bonorum vitam objecit. Retinuit verò in exilio etiam magnam animam. Nam Philosophia magnam in hominum animis efficit firmitudinem, quam nullus infortunii turbo convellere, ac labefactare possit. Sicuti olympi cacumen à Poëtis semper tranquillum fingitur, propter summam aëris puritatem: ita Philosophi animus bene sedatus atq; compositus est, nullosq; percipit affectuum flatus humi furentes. Stat ille uti altissima, & in medio mari edita rupes, quæ vel ob altitudinem non frangitur, vel ob firmitudinem non commovetur. Illò tempore Ciceroni non amicissimos fuisse Cn. Pompejum, atq; Cesarem satis manifestum est: uterq; multum valebat & auctoritate, & potestate, atq; si ambitionis studium abfuisset, forsan patriæ conservator patriam reliquere non coactus fuisset. Non igitur quadrat in illos, quod, Cicero, de teipso prædicat; Si mihi in aliquâ nave cum meis amicis naviganti, hoc, iudices, accidisset, ut*
multi

*Orat. pro
Sext. c. 20.*

multi ex multis locis prædones clasibus eam navem se oppressuros
minitarentur, nisi me unum sibi dedissent, si id vectores negarent, ac
mecum simul interire, quàm me tradere hostibus mallent, jecissem me
ipse potius in profundum, ut ceteros conservarem. Alia est vera,
alia fucata amicitia. Illa vel maximè in adversis rebus juvare
vult, atq; oppressum amicum erigere conatur: hæc non nisi re-
bus jucundis delectatur, atq; ad voluntatem nostram fluentibus,
tum testatur, & offert omnem studiorum promptitudinem. Se-
quebatur ergo ut lamentareris: *Vides me omnibus amplissimis,*
carissimis, jucundissimisq; rebus perfidiâ hominum spoliatum; vides
me à meis consiliariis proditum & projectum. Ultimò, nefandâ
morte peremptus est Cicero, quàm præ aliis auctoribus graviter *Hist. Rom.*
describit Paternus. Hic est exitus clarissimi Consulis Reipubli- *l. 2. c. 66.*
cæ Romanæ, qui patriam moribus instituit, qui virtutem & co-
luit, & alios colere jusit. Sed hæc hæctenus.

Corollarii loco

adjecta

I.

Ridiculus est Pythagoras, qui à civili vitæ
genere removit Philosophos, & tales es-
se finxit, qui vicinum proximumq; suum
ignorarent, neq; modò quid ab eo agatur,
sed & parum esse, ut nescirent, homo nescit,
utrum aliud quodpiam brutum.

II.

Romani in bello gerendo tantam exco-
luere

Iuere sanctitatem, ut ejus umbram in exteris nationibus hodie vix deprehendere liceat.

III.

Animus ad pericula promptus non utilitate communi, sed suâ cupiditate impulsus, audaciæ potius nomen habet, quàm fortitudinis.

IV.

Ad gloriam proxima, & quasi compendiaria est via, si quis bellum ineat, ibiq; robur corporis & ingenii ostendit.

V.

Hostem veneno interimere licet. Hinc Asiatici & imprimis Africani populi nostris legibus non subscribunt.

WITTENBERG, DISS., ERGABAND, 2

1668/1708

ULB Halle

3

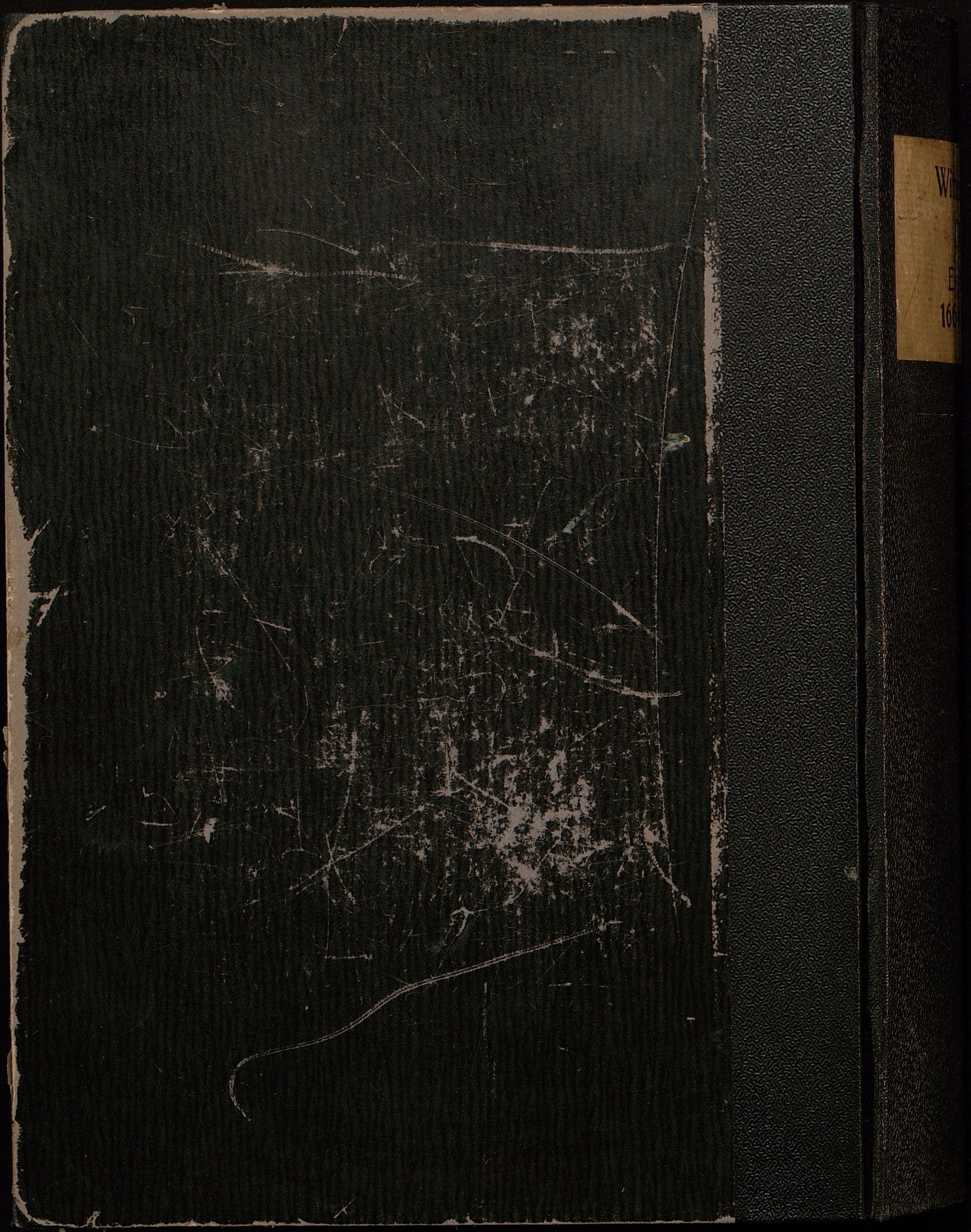
001 507 230

TA-202

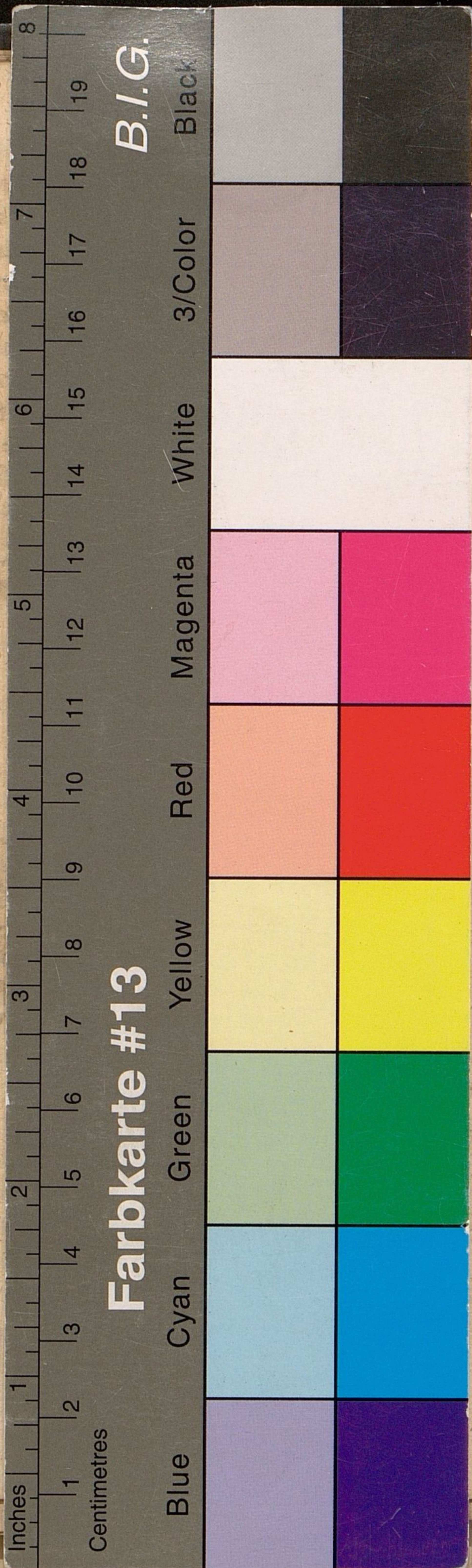
K07

W
E
16

63. 72. 27.
4 2, 4

DEO BENE JUVANTE,
De
**CICERONIS
PHILOSOPHIA
MORALI**

*IN ALMA STUDIORUM UNIVERSITATE
VVITTENBERGENSI*

PRÆSIDE

JOANNE CHRISTOPHORO

Sugmann /

RESPONDEBIT

GEORGIUS EMERANUS KÜHLEWEIN,
MAGDEBURG : SAX.

IN AUDITORIO MAIORI

D. XIII. M. SEPTEMBRIS.

WITTENBERGÆ,

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

ANNO M. DC. LXXVI.

1676